

NONINFEKCIJA ZD

Noninfekcija pomeni varovanje samih zdravstvenih delavcev pred okužbo pri delu in zaradi dela. Smiselno so načela noninfekcije enaka načelom varstva pri delu v drugih dejavnostih.

Zdravstveni delavci se lahko okužijo na tri načine:

1. kapljična infekcija (aerosoli)

Pri govorjenju in kihanju iz ust pršijo nevidne kapljice slin, v katerih se nahajajo klice. Tako se okužimo eden od drugega.

Da do okužbe ne bi prihajalo nosimo maske za obraz, ki pokrijejo nos in usta. Po eni strani ščitijo bolnike pred aerosolom zdravstvenega delavca, varovale pa tudi naj bi zdravstvene delavce pred okužbami preko dihal.

Takoj, ko se maska premoči z znojem ali slino, predstavlja infekcijski kratki stik in ne zaščiti več. Včasih je potrebno menjavati masko vsakih nekaj minut, dlje kot pol ure pa skoraj nikdar ne ostane suha.

Masko nosimo:

- pri negi bolnika, ki je posebno dovzeten za okužbo
- kadar imamo najmanjša znamenja prehladnega obolenja
- med aseptičnimi posegi
- po predpisih v porodništvu

Vsaka maska je za enkratno uporabo, nosimo jo le tako, da pokriva nos in usta in jo po uporabi takoj odvržemo v določeno posodo, nakar si umijemo roke. Maska naj nikoli ne visi okrog vratu.

Vstopno mesto za okužbo predstavlja tudi očesna veznica, zato v nekaterih izpostavljenih poklicih uporabljajo tudi zaščitna očala (npr. zobozdravniki, v laboratorijih itd.), ker aerosol lahko brizgne tudi v oči.

2. fekalno–oralna infekcija (urin, blato)

Pri ravnanju z bolnikovimi izločki, nočno posodo se lahko z rokami okužimo preko ust, zato se morajo umivati roke in nositi rokavice.

Plastične rokavice za enkratno uporabo uporabljamo za nečista dela in jih takoj po koncu nečistega dela zavržemo, gumijste sterilne rokavice pa le pri aseptičnem delu.

STROKOVNI IZRAZI

izločki – fekalije

seč – urina

blato – feces (faeces, lat.)

slina – saliva

izmeček – sputum

ustna votlina – cavum oris

Klice so mikroorganizmi, mikrobi.

3. parenteralna infekcija (mimo ust)

Prenos okužbe je možen, če se npr. zbodemo z okuženim ostrim predmetom, kar pa v zdravstvu predstavlja stalno nevarnost. To je nevarno predvsem za **hepatitis** in **AIDS**.

Ti predmeti se ne smejo odstranjevati v PVC vreče, ampak v kovinske zabojčke. Takšen vbod razkužimo in se posvetujemo z zdravnikom. Stiskanje mozoljev, praskanje, slinjenje prstov in kajenje se na delovnem mestu ne priporoča.

SPOLNO PRENOSLJIVE BOLEZNI

Spolno prenosljive bolezni so bolezni, ki se prenašajo z izključno spolnim prenosom ali pogosto s spolnim prenosom.

Njihov pomen je izredno velik predvsem zato, ker zboleva spolno aktivno prebivalstvo (obdobje od 15. do 45. življenjskega leta), ki je obenem v najbolj produktivnem življenjskem obdobju.

NAČIN PRENOSA

Spolno prenosljive bolezni se prenašajo na dva načina:

1. izključno spolni prenos:

- vaginalni (nožnični) stik
- analni stik (skozi zadnjično odprtino)
- orogenitalni stik (usta – spolovilo)

2. pogosti spolni prenos

Bolezen ugotavljamo s pregledom bolnika in z laboratorijskimi preiskavami.

Okužena oseba lahko nima znakov obolenja, vendar okužbo prenaša na partnerja. Bolnik s SPB pregledom lahko opravi in se zdravi tako pri ginekologu kot tudi pri dermatovenerologu ali infektologu.

NAČINI OKUŽBE

Ločimo dva načina okužbe:

1. neposredna okužba: o takem načinu okužbe govorimo, če sta bolnik in zdrava oseba v tesnem stiku (npr. pri spolnem odnosu) in pri okužbi s krvjo pri intravenoznih odvisnikih

2. posredna okužba: prenos je preko okuženih predmetov in z okuženo vodo ali hrano, bolnik prenese bolezenske klice v svojih izločkih na predmete v okolici

POVZROČITELJI SPB

Poznamo približno 30 mikroorganizmov, ki se lahko prenašajo s spolnimi stiki in povzročajo več kakor 25 različnih bolezenskih stanj.

Razvrstitev spolno prenosljivih bolezni je lahko različna.

Delimo jih po:

1. povzročiteljih oziroma skupinah povzročiteljev
2. prizadetostih posameznih organov oziroma spolovil
3. nevarnosti bolezni za zdravje in življenje bolnika
4. pogostosti bolezni, ki velja za naše kraje

BAKTERIJSKE SPOLNO PRENOSLJIVE BOLEZNI

1. SIFILIS (SYPHILIS, LUES)
2. GONOREJA (GONORRHOEA, KAPAVICA, TRIPER)
3. KLAMIDIJSKE OKUŽBE
4. SPB, KI JIH POVZROČAJO MIKOPLAZME

Povzročitelj

Mikoplazme so paraziti na sluznici spolovil in sečil pri obeh spolih, njihova navzočnost je pogosto neopazna. Za naše območje sta zanimivi **Mycoplasma hominis**, ki živi predvsem na sluznici ženskega spolovila in **Ureaplasma urealyticum**, ki jo najdemo pri moških in pogosto povzročata okužbe spolovil in sečil pri spolno aktivnih moških in ženskah.

Prenos

Bakterija se prenaša:

-s spolnimi odnosi

-lahko se prenaša od matere na otroka med nosečnostjo ali pa pri porodu

Klinična slika

Ureaplasma urealyticum pogosto najdemo v materničnem vratu ali nožnici pri zdravih odraslih spolno dejavnih žensk (40–80%), najdemo pa jo tudi pri moških (20%).

Za okužbo z Ureaplasma urealyticum je značilen belkast serozen izcedek s srbežem in zmernim pečenjem. Lahko je tudi vzrok za sterilnost pri obeh spolih.

Pri moških lahko povzroči **prostatitis, epididimitis, nespecifični uretritis, redko septični artritis**. Pri ženskah pa **endometritis, splav ter poporodno vročico**.

Zdravljenje: antibiotiki

VIRUSNE SPOLNO PRENOSLJIVE BOLEZNI

1. **GENITALNI HERPES (HERPES GENITALIS)**
2. **GENITALNE BRADAVICE, PAPILOMI OSTRI KONDILOMI, CONDYLOMATA ACUMINATA**
3. **HEPATITIS B**
4. **HEPATITIS C**
5. **AIDS**

AIDS je kratica za **Acquired Immuno Deficiency Syndrom**, ki v slovenščini pomeni Sindrom pridobljene imunske pomanjkljivosti.

1.12. vsako leto je dan boja proti aidsu.

Povzročitelj

Povzročitelj aidsa je **virus HIV (Human Immunodeficiency virus** ali Virus človeške pridobljene pomanjkljivosti). Virus je bil izoliran leta 1983, poimenovala ga je SZO.

Virus najdemo v:

- krvi (**haima, haema**)
- semenski tekočini (**spermi**)
- izločku nožnice
- materinem mleku
- slini (**saliva**), ki pa je kužna le, če ji je primešana kri

Prenos

Virus HIV se prenaša:

- s **spolnim kontaktom**: homoseksualnim, heteroseksualnim, biseksualnim, lezbičnim
- s **krvjo**: najbolj so ogroženi odvisniki psihoaktivnih snovi
- od matere na plod**: med porodom, hitro po njem in tudi z dojenjem

V Sloveniji praviloma ni možen prenos virusa s transfuzijo krvi, ker je vsak darovan vzorec krvi testiran na prisotnost virusa in izdan samo, če je negativen.

Virus HIV se ne prenaša:

- če sedemo na straniščno školjko
- pri rokovanju (če se držimo za roke)

- če jemo z istim priborom
- pijemo iz istih skodelic
- če se kopamo v istem bazenu

Dejavniki okužbe

Visoki dejavniki tveganja okužbe so:

- skupinska uporaba igel in brizg
- prostitucija
- promiskuiteta
- spolni odnos brez ustrezne zaščite s kondomom

Inkubacija

Od okužbe do pojava protiteles v krvi (torej že kužnosti) preteče 6 do 12 tednov. Celotna inkubacija do bolezenske slike povsem razvitega aidsa pa lahko traja tudi do 10 let.

Klinična slika

Stopnje bolezenskih znakov, ki jih poimenujejo pravila SZO:

-tvorba protiteles 6 do 12 tednov po okužbi

-akutna faza (primarna okužba) z znaki:

1. zvišana temperatura
2. že povečane bezgavke
3. nočno znojenje
4. izpuščaji
5. glavobol
6. kašelj

-po tem je okuženi lahko različen čas tudi **brez težav**, vendar kužen!

-v časovnem poteku (meseci, leta) se bolezenski znaki stopnjujejo:

1. stalno povečane bezgavke
2. bolezenske spremembe na sluznicah (**glivične**) in koži (**npr. pasavec – herpes zoster**)
3. driska
4. hujšanje
5. obolevajo dihala
6. pojavi se **Kaposi-sarkom**

-končno sledijo tako imenovane **oportunistične okužbe** (okužbe z lastnimi mikroorganizmi, ki so prisotni v telesu in ne povzročajo bolezni) kot znak dokončne izgube imunosti:

1. pljučnice (**Pneumocistis Carinii**)
2. atipična tuberkuloza
3. težke bakterijske, virusne, parazitarne ter glivične okužbe

Sedaj že lahko govorimo o jasno razvitem AIDSU.

Zdravljenje: antibiotiki, protivirusna zdravila ter zdravila, ki delujejo na glivice, tudi samo lajšajo bolnikove težave in samo podaljšujejo življenje.

SPB, KI JIH POVZROČAJO PRAŽIVALI

1. TRIHOMONIAZA

SPB, KI JIH POVZROČAJO EKTOPARAZITI

Dermatozoonoze so kožne bolezni, ki jih povzročajo ektoparaziti.

1. GARJE (SCABIES, SCABIOSIS), SRBEČICA

Povzročitelj: Sarcoptes scabiei (sinonim Acarus siro) ali človeški srbec.

Prenos

- s tesnimi stiki, najpogosteje pri ležanju v isti postelji
- redkeje posredno z oblačili ali posteljnino

Klinična slika

-močno srbenje, ki se okrepi na topli in zlasti ob ležanju v topli postelji

Zdravljenje

Pred začetkom zdravljenja svetujemo kopel ter menjavo posteljnino in perila. Sledi tridnevno mazanje vsega telesa, razen glave in vratu, nato pa ponovna kopel ter menjava perila in posteljnino. Za razkuževanje vrhnje obleke ali odej zadostuje likanje ali 4- do 5-dnevno zračenje, boljše pa je kemično čiščenje. Ljudem, ki so bili v stiku z obolelim, je treba skrbno pregledati kožo in jih ob najmanjšem sumu hkrati

zdraviti. Možna je namreč kasnejša ponovna okužba od nezdravljenih oseb.

Preprečevanje

Širjenje skabiesa bomo preprečili, če:

- pazimo na telesno čistočo
- očistimo pršice iz oblačil bolnika
- ga zdravimo z ustreznimi zdravili

Za okužene otroke velja, da naj ne hodijo v šolo ali varstvene ustanove, dokler ne ozdravijo.

2. SRAMNA UŠIVOST (PEDICULOSIS PUBIS)

Povzročitelj: Pediculus pubis oziroma Phthirus pubis ali kršelj.

Prenos

Sramna uš se prenaša med ljudmi s tesnim stikom, najpogosteje spolnim, ali posredno z oblačili in posteljnino.

Klinična slika

Če so v trepalnicah, povzročajo trdovratna vnetja veznice. Prvi znak je srbenje in če okužba traja dalj časa, se lahko pojavijo sivkasto modre pege, običajno na spodnjem delu trebuha.

Zdravljenje

Zdravimo z različnimi insekticidi v šamponu ali emulziji (šampon ali emulzija Pedilin). Zdraviti moramo tudi ljudi, ki živijo z obolelim v tesnem stiku.

Preprečevanje

Zatiranje (**depedikulacija**) z insekticidi, npr. diditi ali benzenheksaklorid (lindan) v obliki 10-odstotnega praška v smukcu. S takšnim praškom posipamo vsak dan, več dni zaporedoma poraščene dele kože in oblačila infestirane (nlat. iz lat., napad žuželk) osebe.